

Nada Ristić

Sava Šumanović rođen je 22. januara 1896. godine u Vinkovcima. Na Umetničku školu u Zagrebu upisao se 1914. godine. Po odlasku u Pariz 1922. godine, prtlazi Andre Lotu. Sa kracim boravcima u zemlji živi u Parizu do 1930. godine. Sve do 1942. godine — kada je ubijen od ustaša — živeo je u Šidu. Izlagao je u Zagrebu, Beogradu, Parizu. Samostalne izložbe u Beogradu: 1928 i 1939. god. U jesen 1952. godine otvorena je Galerija njegovih slika u Šidu.

Sava Šumanović

Godinu dana pre smrti Nadežde Petrović, prvog našeg slikara koji se inspirisao na pariskom izvoru, Sava Šumanović se opredeljuje za slikarstvo sledeći tok francuske umetnosti. U vreme školovanja nije isključio ni crtanje po Mikelandjelu i Dieru, slikanje po uzoru na Rubensa, Rembranta, ali i Monea, i Sezana. Već tada je pokazao talentovanost u pokušaju da slike komponuje tonovima i traženju pikturne kompozicije kroz velike površine.

U Parizu ga privlače dva slikara (Deren, Friez) neoklasičističkim tretmanom forme. Nešto kasnije, u školi Andre Lotu njegovog shvatanje slikarstva razvijalo se sa svim prirodnim, daljim. Veliki teoretičar umetnosti i slikar Lot prihvatao je mnoge slike evropskih umetničkih centara, pa i naše (M. Konjović, M. Šerban, Z. Petrović, S. Aralica i dr.), od kojih Šumanović postaje najizrazitije "lotovac" u našem savremenom slikarstvu. Tu upoznaje kubističku lepotu slike, koja nije prekinula sa tradicijama slikarstva. Često geometrijsku strukturu forme podvlači toplim i hladnim tonovima; izvlači sadržaj slike — po Lotovom principu — u prvi plan. Postepeno ali potpuno menja se.

Sputavana individualnost umetnika, zasićena formulama, traži lični stil, oslobođenja svih teorija. Teži za emotivnijim izrazom kristalnjicom paletom i uprošćenjom linijom. Sve više pažnje posvećuje sočnijoj paleti i pastuoznjoj tehničkoj slikanju. Tako se udaljavao od svoga učitelja.

Nasuprot Lotovom konstruktivizmu uždizao se sjajni kolorist Anri Matis. Njegova su platna, ostvarena u blagim linijama koje obavija boja arabeskog efekta, svojom svežinom i osećajnošću osvajala. Šumanović stvara niz slika pod uticajem Matisa, ispoljavajući istovremeno slobođenju i ličniji tretman.

Do sasvim originalnoga stila, iako ga je i ranije u aktovima izrazio, došao je u Doručku na travi. Ova slika ritmičkog rasporeda kompozicije, sonornog i bogatog kolorita, koja ne potseća ni na kakvu školu, ni majstora, završava njegovu lutanju i uticaje.

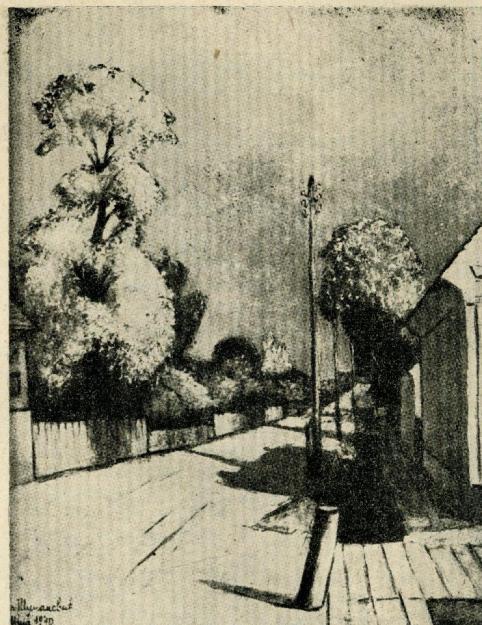
Šumanovićev izuzetni talent vulkanski je izbio u slici Pijana ladja obeležujući predanost ličnim vizijama prevashodno slikarskim, čime je ova slika postala remek-delom našeg savremenog slikarstva.

U vreme boravka u Šidu nastali su oni sremski predeli kroz koje je, otkrivajući svoj zavičaj, izrazio oporu i nostalgičnu osećajnost. To su kolorističke egzaltacije iz kojih izbija realističko osećanje prirode rodnoj kraju. Pred Šidom kao slikarskim motivom, "koji deluje vedro i jasno" — kao nijedan drugi kraj, Šumanović je ostvario novi slikarski izraz u našem slikarstvu. Najveća ostvarenja dao je u žitnim poljima, sunčanim drumovima, zlatastim kukuružima, usorenim seoskim kućama, usamljenim stablima i oblacima Šida. Mnogo slika slikarskim nožem i, kao Šarden u svojim mrtvim prirodama, nanosi boje jednu preko druge. Često primenjuje konturu — izbegavajući tamne partie — koju uspešno spaja s tonskim tretmanom slike, nadoknadjujući njom tamne tone. Njegov način rada isključivo je svaku improvizaciju. Motiv prvo skicira olovkom i pastelom; često ga prenosi i u akvarel, da bi tek po tom slikao uljem na platnu. I pored ovakvog postupka slikar nije zaboravio reči Šardena: "Ne slika se bojama, već osećajem".

U mnogim platnima, kroz bogatstvo boja i tonova, izbija kurbeovski snažna istinitost prirode. Pored uspešnih žutih, zelenkastih i drugih bojnih skladova, koji ma supitno dočarava određeni ambijent, ponekad

figuralna kompozicija Šumanovićeva pretstavlja postepeni prelaz od pejzaža u koji uvodi figure ne lišavajući ih organske veznosti da bi na kraju postale dominantne. Beračice plodnih vinograda, kosači žitnih polja, mlade žene na gozbi oživljavaju pejzaže i vladaju njima. Najveći radius kolorističke prefinjenosti dostiže u panorama koji dišu čas mладalačkom igrom kupaćica, čas njihovim odmorom na osušenoj obali ili ženskim aktovima pored kakvog kamenog mosta. U inventivnim kompozicijama ovih panora monumentalnost je uslovila i dekorativnost. Šumanović se nadovezuje tu, načelno, — primetio je T. Manojlović — na velike dekoratere i monumentaliste renesansa, na jednog Rubensa, u pogledu kolorističke snage, na jednog Botticelija, u shvatanju, u osećanju ženske lepote, onih svojih ljupkih, vitkih i razdraganih devojačkih figura — a, najzad, valjda, i na jednog Luku Sinjorelija, u plastičnoj strogo tektonskoj konstrukciji aktova. U njima crtež figurira zagasito plavim i crvenim konturama koje uokviruju upršćen beli otsjaj inkarnata porpurno osećenog.

Iako zaustavljen u trenutku punе kreativne zrelosti, Šumanović svojim pejzažima i figuralnim kompozicijama označava jedno od vrhunskih imena naše savremene umetnosti.

SAVA ŠUMANOVIC

MOTIV IZ ŠIDA

TRAJANJA

Da nestane oblak, da ostane od jutra do sutra — mir reči, sen lepog i noć od sna kao naše nedirnute šljive u bdenju toplog nad potesima misli da zajarani dan po bivacima odlatalih — stada kao frula u njihu sjesenjenih borova da opominje na dalaku reč kore i tih tok vode obalama da huji samo noć potočarama draganja i jedno malo runo u rukovetima vetr...

HOD

I demeo — a hod naš samo mravi znaju jer su malaksali daleki nemiri kojima smo stišavali šapati po mahovini a velika je noć pod stopalama koju raznose psalmi jednog sećanja i veliko je naručje u koje tone dragoceni tovar naših svedenih uspomena nas dvoje medju živima — nas dvoje medju mrtvima idemo — a hod naš mravi samo znaju...

A kada se umiri veće na tvojim ramenima i kada se senka uvuče negde između moga oka i zaboravim da su samo trave čule svaku prosutu reč i da nam jutra ne vraćaju prostore — i šaputanja o mome snu na dlanu tvome, po rubovima svih naših radosti — kada se umiri veće na tvojim malim ramenima...

I ništa nije tako tužno kao samoća i ništa nije tako daleko kao tvoj osmeh i ma da na svima našim proplancima klijia uvek po neka malena laž spasavam u mislima tople busenove svih naših godina uvijam u tihe omote sve nestale rastanke i žanjemo tugu — i ti i ja, oboje medju živima — oboje medju mrtvima jer ništa nije tako daleko kao tvoj osmeh jer ništa nije tako tužno kao samoća...

Dušan MAKSIMOVIĆ